

СТАНОВИЩЕ
ОТ ДОЦ. Д-Р ЕЛКА ТРАЙКОВА
ПО КОНКУРС ЗА ДОЦЕНТ
ОБЯВЕН ОТ СУ „СВ. КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ“
ФАКУЛТЕТ „СЛАВЯНСКИ ФИЛОЛОГИИ“
СПЕЦИАЛНОСТ 2.1 –ФИЛОЛОГИЯ
(БЪЛГАРСКА ЛИТЕРАТУРА ОТ ОСВОБОЖДЕНИЕТО ДА НАШИ ДНИ)

Ноеми Асенова Стоичкова е главен асистент в катедра „Българска литература“ на Факултет „Славянски филологии“ в СУ „Св. К. Охридски“ от 2007 г. Защитила е дисертационен труд на тема „Плагиатството – един аспект на интертекстуалността“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ през 2000 г. Автор е на монографично изследване „Плагиатството като литературен проблем. Опит за порицаващо оправдание“ (2002); на 42 статии; на 13 научни рецензии; на отзиви за културни събития. Съставител е на 5 научни сборника, участвала е в 4 научни проекта. За нейни научни изследвания са публикувани 4 рецензии в националния периодичен печат и 1 в чужбина. В обявения конкурс гл. ас. д-р Н. Стоичкова участва с хабилитационен труд, (издаден като книга, според изискванията на Закона за научните степени и звания), на тема „Критически езици и идеологически полета. Фрагменти от едно столетие (1878-1989)“ и 9 статии, които не са част от това изследване. Регистрирани са 9 цитирания на нейни научни тези.

Хабилитационният труд на Н. Стоичкова е сериозно и задълбочено изследване на българската литературна критика. То би могло да бъде четено и като своеобразна история на критиката, която разказва и аналитично интерпретира художествените процеси, случващи се в една динамично развиваща се национална литература, през един дълъг период, наситен със сложни естетически трансформации и с драматични социални и политически катаклизми. И като всеки личен опит за подобен литературноисторически текст, тя е фрагментарна, както авторката заявява още в заглавието, и с отворен финал. Но с всички, коректно заявени в първите глави на книгата („Въведение“ и „Методология“) усъмнявания в възможността за фактологична изчерпателност или теоретична

монолитност, текстът създава научно аргументирана концепция на естетическите процеси в литературната критика – полемично утвърждавани и взаимно отричащи се, създаващи устойчивите очертания на литературния канон, но и налагащи идеологически критерии и норми за маргинализиране на автори и произведения. Изследването на Н. Стоичкова се опитва да обозначи, чрез впечатляващ като обем документален материал, органичния синтез или невъзможния диалог между литература и критика в ситуацията на културен разцвет или в граничните зони на политически промени и социокултурни сринове. Възползвайки се от продуктивните възможности на класически критически текстове (д-р Кръстьо Кръстев, Боян Пенев, Владимир Василев, Иван Радославов, Иван Мешеков, авангардистките жестове на Г. Милев и др.) като методологически подходи и естетически парадигми, авторката очертава литературни сюжети, които в своето време радикално преобръщат представата за фигурата на автора и на критика, маркират основополагащи принципи в интерпретацията на художествения текст. Чрез анализа на емблематични събития, творци и творби тя обозначава симптоматични процеси в литературната критика, ситуирани в доста семплия художествен контекст през Възраждането, в богатите на смисли, послания и естетически сблъсъци десетилетия след Освобождението или в критическото „многогласие и ехо-гласие“ на междувоенния период. В това сложно, динамично променящо се пространство тя ги разглежда не само в хронологичната им подреденост и не толкова в фактологичната им изчерпателност, а като полемични ситуации, като опозиционни теоретични модели, които задават перспективите на литературното развитие. Авторката поставя акцент върху интелектуалния авторитет на елитните литературни списания („Мисъл“, „Златорог“, „Везни“, „Българска мисъл“, „Литературен критик“ и др.) и силният социален резонанс, който предизвикват литературнокритическите статии публикувани в тях. Именно в тези издания се твори българската литература и точно те създават най-пълната и достоверна представа за тенденциите в литературната критика. Те са пространството, в което се срещат нейните различни лица. В разгорещените полемки, в които много често литературоведската интерпретация и аргументи се губят в личните обиди, всъщност е заложен бунтът на всеки нов литературен кръг или авангардно естетическо направление. Това, според мен, е един от съществените приноси на хабирлитационния труд на Н. Стоичкова – да попълни с нови щрихи подрежданият от много изследователи литературноисторически пъзел,

представяйки литературната критика не затворена в собствената си историческа хронологичност, а като сътворяща литературна история.

Втората част на изследването „Литературната критика от средата на 40-те години на XX век: метаморфози“, проследява всички процеси, все по-малко естетически и все по-силно идеологически конотирани, които агресивно и безапелационно отнемат свободния творчески изказ, превръщат литературната критика в манипулиращо оръжие на новия политически режим (след 9. IX. 1944 г.) Авторката показва как литературната критика променя своите методи, мисия, критерии. Как тя се превръща в набор от политически клишета, които отричат традицията, заклемяват приемствеността в големия национален литературноисторически наратив.

Поставяйки по-скоро тематични акценти, без да се отказва от хронологията, Н. Стоичкова избира онези драстични пресичания (или сливания) между идеология и литература, които подлагат на изпитание самата същност на критиката. Тя не търси и не утвърждава модерният, провокативен експеримент или класическата, но талантлива, оригинална поезия и проза. Критическият текст стеснява границите на литературата до декларацията, лозунга и клишето. Губейки своята идентичност, критиката се превръща в цензур, който санкционира естетическия плурализъм и творческата свобода. В този контекст авторката без излишна патетика и без да повтаря тезите или документалните аргументи на други научни интерпретации, добавя нови щрихи към „случая „Тютюн“; припомня още веднъж една абсурдна в своята догматичност полемика от 1952, заклемяваща невинно-наивно любовни стихове на Иван Радоев.

Н. Стоичкова не само тълкува явленията, тя извежда тенденциите и обозначава метаморфозите в критическата парадигма, маркирайки основните статии от най-дългата полемика в литературната ни история - за националната самобитност на литературата през 60-те години. Показва литературната критика между бунта и конюктурата - сливането между власт и литература в критическите оценки на Априлските литературни дисусии, но и строго санкционирания опити за прилагане на критически подходи, алтернативни на официалния художествен метод.

Контрастната опозиция между епохите (преди и след 9. IX. 1944) и между свободната литературната критика – анализираща, провокираща, отричаща, утвърждаваща и критиката упражняваща власт над

литературата, контролираща, санкционираща, авторитарно налагаща идеологическия дискурс, най-отчетливо се репродуцира в периодичния печат. В този смисъл изследването на литературнокритическите текстове, публикувани във водещите литературни списания в годините на тоталитаризма - „Пламяк“ и „Септември“, имат важна функция в концептуалната структура на хабилитационния труд, защото уплътняват с интересни и позабравени факти автентичните литературнокритически сюжети и припомнят техните автори – отговорни пред литературната история или достойно преживявали изпитанията на времето. Именно в това е същественият принос на хабилитационния труд на Н. Стоичкова, който документално аргументирано, но и аналитично представя важни фрагменти от историята на българската литературна критика.

Приносите на хабилитационния труд и научните му качества, очертани в становището, както и спазването на всички законови изисквания ми дават основание убедено да предложа присъждането на научното звание „доцент“ на гл. ас. д-р Ноеми Асенова Стоичкова.